

СТРАТЕГІЯ ВИКОРИСТАННЯ СТІЙКИХ СОРТІВ ОЗИМОЇ ПШЕНИЦІ ПРОТИ ШКІДНИКІВ

Стойкість рослин до шкідливих організмів – (англ. – plant resistance to a noxious organisms, рос. – устойчивость растений к вредным организмам) – здатність рослин протистояти дії шкідливого організму без втрати продуктивності. У фітопатології, більш поширений термін імунітет (лат. – immunities, англ. – immunity, рос. – иммунитет) – несприйнятливість рослин до фітопатогена (ДСТУ, 2007).

В публікаціях українських дослідників останніх років усе частіше зустрічаються дані щодо характеристики ефективності використання стійких сортів в інтегрованих системах захисту озимої пшениці (Трибель, Гетьман, 2006; Федоренко, 2008; Трибель, 2010; Корчмарський, 2009; Гончаренко, Андрющенко, Уліч та ін., 2008; Литвиненко, Чайка, 2010 та ін.).

Стойкий сорт, як і будь-який засіб захисту рослин, використовувати в зональних інтегрованих системах захисту необхідно цілеспрямовано і грамотно. Це дасть змогу реалізувати більш повно його потенційну продуктивність за менш інтенсивного застосування інсектицидів.

Можна накреслити таку стратегію і перспективу використання стійких сортів озимої пшениці проти шкідників.

Збільшення виробництва зерна є одним із найважливіших завдань аграрного сектора.

Найрадикальніших напрямом щодо збільшення виробництва зерна є використання високопродуктивних і комплексно стійких сортів проти шкідливих організмів і стресових абіотичних чинників, що дасть змогу зменшити обсяги застосування пестицидів, спростити технологію вирощування озимої пшениці, зменшити її енергомісткість та підвищити урожайність і якість зерна.

В нинішніх умовах, коли в сортовому арсеналі культури налічується понад 200 сортів озимої м'якої пшениці доцільно серед найбільш продуктивних та комплексно стійких сортів визначити механізми та реальний рівень стійкості проти окремих видів, груп та комплексів.

Найбільш реальним і швидким методом оцінювання механізмів та рівня стійкості сучасних високопродуктивних сортів проти шкідників можуть слугувати маркерні ознаки за повного описування морфологічних і фізіологічних особливостей (Трибель та ін., 2010).

Сорти з груповою та комплексною стійкістю як засоби довготривалого регулювання чисельності шкідників, здатні з часом втрачати рівень стійкості за формування резистентних популяцій полівольтинних видів (злакові попелиці, злакові мухи).

За наявності резистентних біотипів у полівольтинних видів (гессенська, шведські мухи, група злакових попелиць), необхідно в зонах їх найбільшої поширеності вирощувати в кожному господарстві не менше 2-3 сорти; в адміністративному районі – 3-4; в області – 5-6 постійно відстежуючи рівень стійкості кожного сорту. Сорти, що втрачають початковий рівень стійкості (через 5-10 років), необхідно замінювати на новостворені, що мають інші механізми стійкості.

За правильного зонального використання стійких сортів в інтегрованих системах захисту культури, з дотриманням класичних організаційно-господарських та агротехнічних заходів, раціональних способів застосування інсектицидів (протруювання насіння, захисно-стимулюючими композиціями, краєві обприскування тощо) ефективна тривалість дії певного механізму стійкості може бути збільшена в 2-3 рази навіть проти полівольтинних видів.

Правильне використання стійких сортів в зональних інтегрованих системах захисту озимої пшениці від шкідників дасть змогу зменшити обсяги застосування інсектицидів, збільшити виробництво зерна (на 0,5-0,7 т/га) більш високої якості та підвищити рівень рентабельності його виробництва збереження довкілля.